

Motion till riksdagen 2005/06:Kr3

av **Gunilla Tjernberg m.fl. (kd)**
med anledning av prop. 2005/06:2

Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på lagskydd för svenska språket som majoritetsspråk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av statens läsfrämjande insatser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bibliotekens betydelse för det läsfrämjande arbetet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av det statliga inköpsstödet till biblioteken.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om En bok för alla.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om läroböckernas betydelse för att främja läsande och språkutveckling.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av situationen för skolbiblioteken.

2 Inledning

Att behärska sitt språk är en avgörande demokratifråga. För att vara en aktiv samhällsmedborgare är det nödvändigt att kunna läsa och skriva. Språket har dock en vidare betydelse för människan än deltagande i det demokratiska livet. Genom att äga ett språk får vi tillgång till vår kultur. Kulturen och språket är intimt förknippade med varandra. Språket är vårt viktigaste verktyg i mötet med andra människor. Det är genom språket vi uttrycker våra tankar, idéer och förhoppningar. En människa som har brister i sin språkliga förmåga riskerar att hamna i ett utanförskap.

Språk är också en fråga om livskvalitet. Att kunna läsa och förstå är att ha tillgång till olika dimensioner av tillvaron och att kunna förflytta sig till en

Fel! Okänt namn på

annan värld. Genom böcker och texter kan vi ta del av andras drömmar och erfarenheter. Upplevelserna och intrycken som man som läsare får av en bok kan ha gränslös betydelse.

3 Propositionen

Kristdemokraterna välkomnar regeringens proposition *Bästa språket*. Vi har länge efterfrågat en uppföljning av den statliga utredningen *Mål i mun* som presenterades våren 2002. Många av förslagen i propositionen är bra. Det handlar t.ex. om målen för språkpolitiken, samordningen av språkvården, språkens betydelse i utbildningar m.m. Men det finns även brister. Framför allt anser vi liksom utredningen och flera remissinstanser att svenska språket ska lagfästas som majoritetsspråk. I övrigt handlar vår kritik inte så mycket om de förslag som finns som om det som saknas. Vi efterfrågar t.ex. skrivningar om bibliotekens roll i det språkpolitiska arbetet och ytterligare förslag när det gäller arbetet med läsfrämjande insatser.

4 Lagfäst svenska språket som majoritetsspråk

Svenska språket tillhör ett mycket litet språkområde. I den internationaliserade värld vi lever i är det nödvändigt att aktivt slå vakt om vårt språk om vi vill att det ska vara levande och rikt även i framtiden. Att slå vakt om språket innebär inte att konservera och förhindra förändring utan om att bevara svenskans egenart genom ständig utveckling. Kristdemokraterna anser att svenska språkets ställning som majoritetsspråk bör lagfästas liksom riksdagen redan lagskyddat ett antal minoritetsspråk. Detta föreslogs även i utredningen *Mål i mun*.

Regeringen väljer dock att i sin proposition enbart lägga fast svenskans ställning i de språkpolitiska målen: "Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige." Skälen är att en lagstiftning enligt regeringen skulle sakna praktisk betydelse och att den skulle leda till tolkningsproblem. Till skillnad från regeringen anser vi att ett lagskydd skulle ha stor betydelse. Det skulle ge en tydlig signal om svenskans betydelse i vårt samhälle och garantera att svenska även i framtiden ska vara vårt huvudspråk. Dessutom anser vi att det är en motsägelse att ha fem lagfästa minoritetsspråk men inget officiellt majoritetsspråk.

5 Läsfrämjande insatser

Staten har under lång tid försökt främja läsandet genom olika former av läsfrämjande insatser. Genom olika kanaler har statligt stöd gått till föreningar och organisationer som arbetat för att främja läsandet. Detta är mycket viktiga satsningar och även flera av förslagen i propositionen på detta område är bra. Det handlar t.ex. om utgivning av klassiker för grund- och gymnasieskolan. Samtidigt är det viktigt att de statliga insatserna verkligen leder fram till positiva effekter på läsandet. I dag görs ytterst sällan några utvärderingar av vilka effekter de statliga stöden har för läsandet och någon stor övergripande utvärdering av samtliga statliga insatser på detta område har så vitt vi vet aldrig gjorts. Detta är särskilt anmärkningsvärt mot bakgrund av uppgifter som visar att läsandet bland lågutbildade minskar.

Hösten 2002 beslutade riksdagen därför i enlighet med Kristdemokraternas förslag att en utvärdering av de statliga insatserna för läsfrämjande ska ske. Sedan dess har dock inget skett. Vi kräver därför att regeringen följer riksdagens beslut och snarast genomför en utvärdering av statens insatser för att främja läsandet.

5.1 Bibliotekens betydelse för språket och för läsfrämjandet

Inga kulturinstitutioner är så omtyckta och omhuldade som biblioteken. Hela 70 % av svenskarna besökte någon gång under förra året ett bibliotek och antalet besökare har ökat under flera år. Biblioteken är en naturlig plats att vända sig till för de allra flesta när de vill inhämta kunskap. För att uppnå de språkpolitiska målen borde biblioteken ses som en självklar aktör i det läsfrämjande arbetet. I regeringens proposition lyser dock biblioteken med sin frånvaro. De nämns i några bisatser men där finns ingen vision eller tanke på hur bibliotekens kompetens kan tas till vara för att stärka läsandet och nå målen. Detta trots att t.ex. Kulturrådet vid flera tillfällen påpekat att biblioteken har en mycket stor kapacitet på detta område.

Kristdemokraterna anser att biblioteken är en tillgång för hela samhället även i det läsfrämjande arbetet. Det finns troligtvis ingen institution, utom möjligtvis skolan, som kan ha så stor betydelse för att påverka och inspirera till läsande. Biblioteken bör därför betraktas som en resurs i det språkpolitiska arbetet. Kristdemokraterna har redan tidigare krävt att staten ska ta initiativ till att tillsammans med berörda parter skapa en nationell biblioteksvision där målen för bibliotekens utveckling formuleras. Detta krav har betydelse även i detta sammanhang.

Dessutom anser vi att det bör göras en översyn av det statliga inköpsstödet till biblioteken. Stödet har mycket stor betydelse för biblioteken men den nuvarande utformningen som läser stödet till barn- och ungdomsböcker och som inte heller kan användas t.ex. till IT riskerar att skapa negativa effekter när olika intressen ställs mot varandra. En översyn är också viktig för att tillse att stödet till biblioteken inte minskar som en följd av att Kulturrådet får nya

Fel! Okänt namn på

uppdag inom det läsfrämjande arbetet som ska finansieras inom det befintliga anslaget.

5.2 Utvärdera verksamheten i En bok för alla

En bok för alla är ett bokförlag som startades av Litteraturfrämjandet med statligt stöd 1976. Syftet var att till ett kraftigt subventionerat pris ge ut kvalitetslitteratur för barn och vuxna och på så sätt verka för att öka läsningen i landet. En bok för allas verksamhet har länge varit en av statens viktigaste läsfrämjande insatser. Vid flera tillfällen har regeringen förlängt avtalet med En bok för alla utan att göra någon utvärdering av verksamheten. Kristdemokraterna anser inte att det är rimligt. Därför kan vi inte heller acceptera att regeringen i propositionen lägger ytterligare uppgifter på En bok för alla innan någon form av utvärdering är gjord.

6 Skolans betydelse för läsandet

Att lära eleverna läsa är skolans kanske viktigaste uppgift. Läsandet är till stor del grunden för annat lärande och en nödvändig kunskap för livet. Alla elever måste få det stöd och den hjälp som de behöver för att lära sig att läsa och förstå vad de läser. En förutsättning för detta är att skolan tidigt uppmärksammar och ger eleverna det extra stöd som de behöver. För att göra detta krävs små undervisningsgrupper. Kristdemokraterna anser att en lärare aldrig ska ha huvudansvar för mer än 15 elever. Detta är särskilt viktigt under skolans första år. Vi anser dessutom att de nationella proven i läsning och läsförståelse i årskurs två ska vara obligatoriska. De ska vara ett stöd för lärare att upptäcka om en elev riskerar att inte nå målen. Att tidigt uppmärksamma brister i läsinlärningen är särskilt viktigt för elever med dyslexi eller andra språkstörningar. Även dessa elever har rätt att lära sig läsa och skolan är skyldig att ge dem den hjälp och det stöd som de behöver för att nå dit.

6.1 Läroböckernas betydelse

Bra och uppdaterade böcker är en förutsättning för att skolarbetet ska fungera. Av skolans totala kostnader är det mindre än en procent som går till läromedelsinköp. På var tredje lågstadieskola får barnen inte behålla en enda bok. Kristdemokraterna anser att fräscha och aktuella läroböcker har stor betydelse för undervisningen och för läsinlärningen. En fin och aktuell bok lockar till läsning.

Det behövs en satsning på läromedel. Kristdemokraterna föreslår ett statligt anslag för inköp av läromedel. För detta ändamål satsar vi i årets budget 200 miljoner kronor årligen, vilket räcker till ca 200 kr per elev i grundskolan

Fel! Okänt namn på

per år. Resurserna kan användas till olika typer av läromedel och kan även gå till att köpa in böcker till skolbiblioteket.

6.2 Skolbiblioteken

Fungerande skolbibliotek har stor betydelse för att främja elevernas läsande. Vi ser därför med oro på den negativa utvecklingen som sker på detta område. Tillgången till bemannade skolbibliotek minskar. Skolbibliotekarier är sällsynta och urvalet av böcker är ofta föråldrat. Bristen på utbildade bibliotekarier innebär ofta att biblioteken inte utnyttjas på ett effektivt sätt.

I bibliotekslagen stadgas att

inom grundskolan och gymnasieskolan skall finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur och för att tillgodose deras behov av material för utbildning.

När inte mer än hälften av grundskoleeleverna i Sverige i sin skola har tillgång till ett bibliotek som är bemannat minst 6 timmar per vecka kan det ifrågasättas om lagen verkligen uppfylls. Kristdemokraterna har i tidigare motioner krävt att bibliotekslagen utvärderas och i det arbetet vill vi att särskild uppmärksamhet ägnas åt skolbiblioteken.

Stockholm den 13 oktober 2005

Gunilla Tjernberg (kd)

Inger Davidson (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Torsten Lindström (kd)

Olle Sandahl (kd)

Chartrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Kenneth Lantz (kd)

Dan Kihlström (kd)